

1 Inledning och sammanfattning

Den moderna idrottsrörelsen grundades i början av 1900-talet och intar genom sin omfattande verksamhet en särställning inom svenskt föreningsliv. År 1991 var enligt Statistiska centralbyrån (SCB) 2,3 miljoner personer medlemmar i någon idrottsförening.

Den offentliga sektorn finansierar en stor del av idrottsrörelsens verksamhet. Detta sker dels genom utbetalningar av olika former av bidrag, dels genom subventioner, dvs. tillhandahållande av tjänster, lokala anläggningar m.m. till låga priser eller gratis.

Riksdagen anslår medel till det statliga stöd som når idrottsorganisationer och föreningar via Riksidrottsförbundet. Statens indirekta stöd består av olika skattelättnader. Landstingen och kommunerna ger kontanta bidrag av olika slag, lokalkostnadssubventioner m.m.

En samlad bild av idrottens finansiering har hittills saknats. Ett *huvudsyfte* med denna studie har därför varit att fylla denna kunskapslucka. Genom en sådan kartläggning kan också det statliga stödets ekonomiska betydelse för idrottsrörelsens intäkter beskrivas.

Ett annat viktigt syfte har varit att försöka bedöma effekterna av och eventuella brister i stödets nuvarande utformning. Är den nuvarande bidrags- och subventionsmixen relevant för att uppnå de mål som statsmakterna ursprungligen ställt upp för det statliga stödet?

Ett tredje syfte, slutligen, har varit att föra en diskussion om effektiviteten i de nuvarande stödformerna och att peka på alternativ och möjligheter till förändringar.

Idrottens ekonomi

Vår kartläggning av idrottsrörelsens ekonomi har gjorts så att den belyser vilken betydelse det offentliga stödet har för olika idrotter, för olika kategorier av idrottsutövare och för aktiviteter utanför Riksidrottsförbundets ram. Kartläggningen av penningströmmarna inom

idrottsrörelsen har genomförts av Idrottsekonomiskt Centrum (IEC) i Lund på uppdrag av Statskontoret. Resultaten redovisas i avsnitt 4.

Det offentliga stödet till idrotten uppgår till cirka 6 miljarder kronor. Idrotten är därmed den folkrörelse som får det ojämförligt största stödet.

Tabell 1.1 Det offentliga stödet till idrotten (exkl. skattelättnader) år 1991/92.
Miljoner kronor

Staten (exkl. länsarbetsnämnderna)	
Riksidrottsförbundet	476
(varav aktivitetsbidrag 186)	
Sveriges Olympiska Kommitté	7
Landstingen	
Distriktsförbund	76
Länsarbetsnämnderna	850
Kommunerna	
Kontanta bidrag	1 300
Anläggningsstöd	3 300
SUMMA	6 009

Den allmänna debatten om idrotten har ibland dominerats av vissa negativa följder av idrotten såsom doping, idrottsskador och läktarvåld, liksom samhällets kostnader. Dessa problem behandlas inte här. Enligt SCB:s beräkningar uppgick kostnaderna för dessa idrottens avarter till cirka 300 miljoner kronor år 1990. Vi har inte inom ramen för denna undersökning gjort någon egen beräkning.

I diskussionerna kring samhällets kostnader för idrotten återopas ibland att den indirekt också genererar intäkter för staten. Intäkterna genereras genom arbetsgivaravgifter, skatter på löneinkomster, reklam-skatte och skatt på idrottsponsring samt, hävdas det, från delar av AB Tipstjänsts spelverksamhet. Idrotten som inkomstkälla för staten behandlas inte i denna studie.

Av tabell 1.2 framgår några av de viktigaste inkomstkällorna, vid sidan av det offentliga stödet, för idrotten. Kända intäkter från spel, sponsorer, kommersiella marknader och medlemmar uppgick år 1992 till närmare 3,5 miljarder kronor.

Tabell 1.2 Övriga betydande inkomstkällor för idrotten år 1992.
Miljoner kronor

Spelmarknaden	1 230
Sponsormarknaden	> 490
Kommersiella marknader (översiktligt uppskattat)	> 250
Medlemsintäkter (översiktligt uppskattat)	1 500

Utöver offentligt stöd, medlemsintäkter och inkomster från kommersiella marknader utnyttjar idrottsrörelsen, liksom andra folkrörelser, betydande resurser i form av ideellt arbete. Omfattningen av det ideella arbetet har dock inte undersökts i denna studie.

Sammanfattningsvis visar vår studie att idrottsrörelsens samlade intäkter år 1992 uppgick till ca 6,2 miljarder kronor. Härtill kommer lokalsubventioner på ca 3,3 miljarder kronor. Idrottsrörelsen stöds vidare indirekt genom skattelättnader och ideellt arbete. Idrottsrörelsens totala intäkter är dock något underskattade i denna kartläggning, då uppgifter saknas om dessa totalt sett på föreningsnivå. Det har inte varit möjligt att beräkna intäkterna från lokal sponsring och andra lokala aktiviteter som loppmarknader m.m.

Den viktigaste finansören är utan tvekan den offentliga sektorn, vars stöd inkl. lokalsubventioner utgör 63 procent, dvs. närmare 2/3 av idrottens intäkter och övriga stöd.

Kommunerna är de i särklass viktigaste finansörerna av idrotten. Deras stöd uppgår till totalt 4,6 miljarder kronor. Detta motsvarar närmare hälften (49 procent) av samtliga intäkter inkl. subventioner eller drygt 3/4 av den offentliga sektorns stöd till idrotten.

Det särskilda statsbidraget till idrottsrörelsen (anslaget I 5. Stöd till idrotten under sjunde huvudtiteln) bidrar med endast 5 procent av stöd och intäkter. Detta kan jämföras med de bidrag som kommer idrottsrörelsen tillgodo genom länsarbetsnämndernas kostnader för lönebidragsanställd personal i förbund och föreningar. Länsarbetsnämnderna svarar härigenom för 9 procent av finansieringen.

I denna studie redovisas också hushållens utgifter för idrott och motion. Enligt senast tillgängliga uppgifter uppgick de år 1988 till ca 6 miljarder kronor. Idrotten är därmed den fritidsaktivitet för vilken hushållen har störst utgifter.

Idrottsstödets mål

Studien omfattar även en genomgång och analys av målen för den offentliga sektorns stöd till idrotten.

Några särskilda program eller måldokument från regering eller riksdag finns inte. I stället bygger redovisningen på en analys av propositionstext, främst i budgetpropositionerna. De viktigaste målen för stödet är att främja idrottens *fostrande och samhällsdanande* verksamhet samt att bidra till *folkhälsan* genom ökad bredd och motionsidrott men också att stimulera *elitidrott*. Tyngdpunkten i målbeskrivningen har varierat över tiden.

Slutsatser

Resultaten från kartläggningen av idrottens ekonomi analyseras i avsnitt 5. I avsnitt 6 görs en genomgång av vilka frågeställningar som undersökningens resultat aktualiserar.

Resultaten pekar entydigt på att de nuvarande finansieringsstrukturerna och formerna för den offentliga sektorns stöd — framför allt på den statliga sidan — leder till en rad problem.

Dessa problem, som kortfattat redovisas i det följande, pekar enligt vår bedömning på att vissa förändringar kan behöva göras i den offentliga sektorns stöd till idrottsrörelsen.

Statsbidraget är inflexibelt och gynnar etablerade idrotter. Genom att statsbidraget fördelas av Riksidrottsförbundet på ett tämligen statistiskt sätt (tidigare bidrag utgör en viktig grund för bidragsberäkningen) främjas främst etablerade idrotter. Nya motionsverksamheter har trots detta kunnat etableras, men nuvarande statsbidrag innebär konkurrensnackdelar för motionsverksamhet som inte är organiserad i Riksidrottsförbundet; ett exempel är Friskis & Svettis. En indirekt följd är att män ofta gynnas i förhållande till kvinnor och elit och tävling i förhållande till motion.

Genom att kommunernas stöd i stor utsträckning avser föreningar som är anslutna till Riksidrottsförbundet och dess olika förbund förstärks dessa negativa effekter av det nuvarande statsbidragssystemet. I detta sammanhang vill vi också peka på den märkliga mellanställning i vilken Riksidrottsförbundet befinner sig — en "bransch-

organisation" för ideella föreningar vilken samtidigt ofta i praktiken fungerar som en anslagsfördelande statlig myndighet. Detta bygger in målkonflikter i Riksidrottsförbundets verksamhet.

Höga administrationskostnader inom idrottsrörelsen. Genom analys av idrottsrörelsens egna resultatredovisningar har vi visat att administrationskostnaderna uppgår till sammanlagt drygt en halv miljard kronor. Dessa kostnader avser endast central nivå och förbunds nivå - någon skattning av kostnaderna för föreningarna har inte gjorts. Administrationskostnaderna är faktiskt något större än det statliga stödet till idrottsrörelsen, om man bortser från länsarbetsnämndernas utgifter för de lönebidragsanställda inom idrottsrörelsen.

Effekterna av det statliga stödet är oklara. Vi har inte kunnat påvisa ökad idrottslig aktivitet av de uppräknings av aktivitetsstödet som gjorts på senare år. Snarare har aktivitetsnivån bland ungdomar under 25 år minskat den senaste 10-årsperioden.

Om mera djupgående effekter skall vara möjliga att belysa krävs en precisering av målen för statens och kommunernas stöd.

Effekterna blir än mer osäkra då vi har kunnat konstatera att vissa idrotter med låga subventioner från offentliga sektorn vuxit fram under senare år. Tillspetsat kan det tyckas som om stödets inriktning och utformning medför en snedvridning till förmån för de sedan länge etablerade idrotterna, vars inriktning snarare avser tävlings- och elitverksamhet. Av detta följer också att måluppfyllelsen är mindre tillfredsställande.

Möjliga förändringar

Undersökningen leder fram till slutsatsen att åtminstone det nuvarande stödet till idrottsrörelsen, som finansieras genom anslag över statsbudgeten, bör omprövas.

En möjlig lösning är att den offentliga sektorns stöd till breddidrott renodlas och administreras av kommunerna. Genom en sådan reform upphör Riksidrottsförbundets myndighetsliknande uppgifter.